

Dostęp do edukacji w Krajach Południa

Scenariusz zajęć z edukacji globalnej dla gimnazjum

Informacja o scenariuszu

Prawo do edukacji jest jednym z uznanych praw społecznych i gospodarczych. Chociaż wiele państw oficjalnie akceptuje i popiera pomysł bezpłatnej edukacji na poziomie podstawowym dostępnej dla wszystkich obywateli, w praktyce dostęp do takiej edukacji mają nieliczni.

Polska Akcja Humanitarna

Dział Edukacji Humanitarnej

ul. Szpitalna 5/3
00-031 Warszawa

e-mail: edukacja@pah.org.pl
Internet: www.pah.org.pl

tel.: (022) 828 88 82, 828 90 98
fax: (022) 831 99 38

Główne zagadnienia zajęć

– dostęp do edukacji w Krajach Południa

Cele zajęć

Po zakończeniu zajęć uczeń powinien

- tłumaczyć sytuację rówieśników zamieszkujących Kraje Południa
- wymieniać problemy edukacyjne rówieśników w Krajach Południa
- tłumaczyć, czym jest dla niego swobodny dostęp do edukacji

Metody i techniki pracy

- praca z tekstem
- ZWI
- prezentacja
- praca w małych grupach
- dyskusja

Kluczowe pojęcia

- dostęp do edukacji
- Kraje Północy, Kraje Południa
- bieda, ubóstwo
- praca dzieci

Środki dydaktyczne

Markery lub flamastry, duże arkusze szarego papieru, małe karteczki samoprzylepne

Czas

90 minut

Literatura

„Zmień Świat w ośmiu krokach.” Zestaw plakatów i zajęć dla uczniów w wieku 7-14 lat na temat Milenijnych Celów Rozwoju ONZ, Oxfam GB 2005, Dystrybucja w Polsce Polska Akcja Humanitarna

Przebieg zajęć

CZAS	CO TRZEBA ZROBIĆ?	MATERIAŁY	UWAGI
10 min.	1. Podaj uczniom temat zajęć.		
25 min.	2. Czym jest dla mnie szkoła? – metoda ZWI a. Upředź uczniów, że za chwilę będą pracować w małych grupach. b. Wyjaśnij uczniom na czym polega metoda ZWI. c. Narysuj tabelę składającą się z trzech kolumn: zalety, wady, inne interesujące. d. Podziel uczniów na dwie grupy; jedna grupa wypisuje wszystkie zalety tego, że uczęszczają do szkoły, druga grupa wypisuje wady tego, że uczęszczają do szkoły. e. Poproś przedstawicieli grup o przedstawienie wyników pracy swojego zespołu. f. Obydwe grupy wspólnie uzupełniają wady i zalety, których ewentualnie zabrakło. g. Uczniowie wspólnie uzupełniają trzecią kolumnę, czyli wszystko to, co jest interesujące w przypadku poruszanego tematu.	Materiał pomocniczy nr 1 – opis metody ZWI markery, taśma malarska, duże arkusze szarego papieru	Materiał pomocniczy nr 5 – propozycje podziału na małe grupy
15 min.	3. Analiza tekstów dotyczących edukacji w Krajach Południa a. Wyjaśnij uczniom na czym polega podział na Kraje Południa i Kraje Północy. b. Rozdaj uczniom teksty prezentujące dane statystyczne dotyczące edukacji w Krajach Południa. Poproś przeczytanie i podkreślenie wielkości liczbowych lub procentowych. Omówcie te dane zapisując je na tablicy (lub przyklejając wypisane na małych kartkach). c. Zapytaj uczniów jakie są według nich powody nie podejmowania nauki lub nie kończenia jej przez dzieci w Krajach Południa, odpowiedzi zapiszcie na arkuszu szarego papieru. d. Przeczytaj głośno tekst źródłowy dotyczący historii Jamesa. e. Zapytaj uczniów co nauka może zmienić w życiu Jamesa; jaka może być jego przyszłość; kim może zostać po ukończeniu szkoły.	Materiał pomocniczy nr 2 – Statystyki dotyczące edukacji w Krajach Południa Materiał pomocniczy nr 3 – historia Jamesa Markery, taśma malarska, duże arkusze szarego papieru, małe samoprzylepne karteczki	Materiał pomocniczy nr 6 – Czym jest podział Północ - Południe

UWAGA! Nauczycielu! W tym miejscu możesz zrobić przerwę prowadzeniu zajęć. Drugą część zajęć możesz poprowadzić na następnej lekcji.

- 25 min.
- Analiza przyczyn niemożliwości uczęszczania do szkoły dzieci z Krajów Południa
  - Rozdaj uczniom kartki z wypowiedziami uczniów z Krajów Południa. Wypowiedzi te dotyczą przyczyn niechodzenia do szkoły.
  - Poproś uczniów o przeczytanie tych wypowiedzi.
  - Poproś uczniów, aby na małych karteczkach wypisali wszystkie przyczyny trudności edukacyjnych uczniów z Krajów Południa (zasada: jedna karteczka – jedna przyczyna).
  - Uporządkujcie i pogrupujcie wspólnie wszystkie propozycje uczniów.

Materiał pomocniczy nr 4 – Odpowiedzi uczniów z Krajów Południa na pytanie: Czemu nie mogą chodzić do szkoły?
 Markery, kolorowe, samoprzylepne karteczki

Zrób kserokopie wypowiedzi dla wszystkich uczniów.

- 15 min.
- Podsumowanie
- Zapytaj uczniów czy chcą coś zmienić w ZWI. Zapiszcie wszelkie zmiany.
  - Poproś uczniów, aby zastanowili się, jakie konsekwencje społeczne mogą mieć tak znaczne utrudnienia w dostępie do edukacji w Krajach Południa. Ewentualnie podyskutujcie o sytuacji dzieci w Polsce w kontekście problemów dzieci z Krajów Południa.

Materiały pomocnicze

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1 – METODA ZWI

Technika „Zalety, Wady, to co Interesujące”, zwana w skrócie ZWI, polega na kolejno koncentrowaniu się na zaletach, następnie wadach a dalej poszukiwaniu tego, co jest interesujące w danej koncepcji. Uczniom zostaje postawione pytanie, wyniki swoich rozważań i przemyśleń zapisują, na szarym papierze, który może po skończeniu zadania zostać powieszony w sali lekcyjnej jako prezentacja.

Zalety	Wady	To, co interesujące

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 2 – STATYSTYKI DOTYCZĄCE EDUKACJI W KRAJACH POŁUDNIA

„Obecnie na świecie 104 miliony dzieci w wieku szkoły podstawowej nie ma możliwości uczęszczania do szkoły. Jedno na pięcioro z nich nie ma dostępu do nawet najbardziej podstawowego minimum edukacji. Szereg przyczyn, a wśród nich na pewno uwarunkowania kulturowe sprawiają, iż w grupie tej większość stanowią dziewczynki (około 60 proc.).

Najtrudniejsza sytuacja dotyka regiony takie jak: Afryka Sub-Saharyska, Azja Południowa i Oceania. Szczególnie w krajach afrykańskich odsetek dzieci zapisanych do szkół jest rażąco niski. W Dżibuti, Nigrze, Burkina Faso nie sięga nawet 40 proc., w Erytrei, Etiopii waha się w okolicach 50 proc., w Tanzanii, Burundii, Sene-

galu, Czadzie, Mozambiku dochodzi do maksimum 60 proc. dzieci w wieku szkolnym. Z kolei w regionie Azji Zachodniej postęp w tej dziedzinie jest najpowolniejszy. Region ten notuje najmniejszy wzrost odsetka dzieci zapisanych do szkół podstawowych – z 81,0 proc. w roku 1990 do zaledwie 82,1 proc. w roku 2002.

Powyższe dane dotyczą jednak tylko zapisów do szkół. Dane dotyczące odsetka dzieci kończących pełny cykl szkoły podstawowej są jeszcze mniej optymistyczne. W rzeczywistości, bowiem wiele dzieci opuszcza szkołę jeszcze zanim nauczą się w pełni pisać i czytać. W najmniej rozwiniętych krajach średnio tylko połowa uczniów kończy pełny cykl edukacji podstawowej i jest w wieku, odpowiadającym temu etapowi (tzn. uczniowie ci z różnych przyczyn nie powtarzali klas)".

I. Korchut "Edukacja dla wszystkich na świecie", POMAGAMY, nr 23/2006. s.12.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 3 – TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA JAMESA

To wydarzyło się po raz pierwszy w 1991 roku – mówi James. – Wtedy rebelianci przysli do naszej wioski w regionie Lofa w Liberii. Pobili mojego ojca i wsadzili go do więzienia. Potem namawiali mnie, abym do nich dołączył. Zgodziłem się, bo chciałem ochronić tatę. Byłem pewny, że jeśli odmówię, to go zabiją. Miałem wtedy sześć lat. Wystali nas wszystkich na linię frontu. Walczyłem następne 5 lat. Nie ma nic gorszego niż wojna.

James przestał być żołnierzem po 5 latach spędzonych na walkach w buszu. Ma teraz 18 lat. Od kiedy powrócił z frontu, chodzi do szkoły. – Prosilili mnie, żebym znowu zaczął walczyć, ale odmówiłem. Moje wykształcenie jest dla mnie zbyt ważne, a ja wciąż mam mnóstwo rzeczy, których mogę nauczyć się w życiu. Jeśli będę wykształcony, będę miał przed sobą przyszłość – lepszą niż moja przeszłość. *(wywiad przeprowadzony 20 maja 2003 Monrowia Liberia).*

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 4 – ODPOWIEDZI UCZNIÓW Z KRAJÓW POŁUDNIA NA PYTANIE CZEMU NIE MOGĘ CHODZIĆ DO SZKOŁY?

- Nie jestem pewien czy będę chodzić do szkoły w następnym semestrze. Nie było deszczu, więc uprawiane przez tatę zboże zmarnowało się. Może będę musiał pójść do pracy, żeby zarobić pieniądze dla rodziny.
- W mojej wiosce nie ma szkoły. Znajduje się w innej wiosce, ale to jest siedem kilometrów stąd. To za długi dystans, by go pokonywać codziennie.
- Mój ojciec zmarł, kiedy miałem 7 lat. Ojciec miał małą farmę, która dostarczała nam pieniądze. Kiedy umarł, musiałam porzucić szkołę, aby zająć się domem oraz bratem i siostrami. Dzięki temu mama może teraz pracować na farmie.
- Mam czworo braci i siostr. Moich rodziców stać tylko na to, aby posłać dwoje z nas do szkoły. Moi bracia chodzą do szkoły. My z siostrami zostajemy w domu.
- W klasie, w której się uczę, jest 60 dzieci. Po prostu brakuje nauczycieli.
- Moi rodzice nie chodzili do szkoły. Nie umieją czytać i pisać. Chcą, żebym poszła do szkoły, bo dzięki temu będę mogła dostać lepszą pracę. Lecz nas nie stać na zapłacenie czesnego.
- Muszę chodzić dwa razy dziennie do pompy, żeby przynieść wodę dla mojej rodziny. Pompa znajduje się w odległości 2 kilometrów i często trzeba czekać w kolejce. Zawsze chodzę po wodę rano, przed pójściem do szkoły, więc często spóźniam się i opuszczam wiele lekcji. Muszę przynieść wodę także po lekcjach, a jeszcze powinnam znaleźć czas, aby się pouczyć.
- Potrzebujemy pieniędzy na mundurki szkolne, buty. Książki długopisy i teczki. Mój tata chyba nie będzie mógł za to wszystko zapłacić

Dodatkowe materiały dla nauczyciela

MATERIAŁ DODATKOWY NR 5 – PROPOZYCJE PODZIAŁU NA MAŁE GRUPY

- Odlicz 1, 2, 3; 1, 2, 3... Osoby z numerem 1 idą w jeden kąt sali, osoby z numerem 2 idą w drugi kąt sali itd.
- Data urodzenia: Uczniowie ustawiają się w szeregu, według daty urodzenia. Na początku stoją uczniowie urodzeni w styczniu, na końcu uczniowie urodzeni w grudniu. Dzielimy uczniów na grupy według miesiąca urodzenia.
- Jeśli grupa się nie zna rozdajemy uczestnikom zajęć kolorowe karteczki. Prosimy, aby każdy napisał na karteczce swoje imię i przykleił ją do ubrania. Uczestników zajęć dzielimy na grupy według kolorów karteczek.
- ..... A tutaj, Nauczycielu, jest miejsce na twoje pomysły! ☺

MATERIAŁ DODATKOWY NR 6 – CZYM JEST PODZIAŁ PÓŁNOC-POŁUDNIE?

Nasz świat jest przedmiotem niezliczonych podziałów. Rzymianie dzielili go na Cesarstwo Rzymskie i świat barbarzyński. Po wyprawach Kolumba ludzie mówili o Nowym i Starym Świecie. "Żelazną kurtynę" zbudowano po II wojnie światowej dla oddzielenia Europy Zachodniej i Wschodniej. Ostatnio zaczęliśmy mówić o podziałach świata na Północ i Południe.

Zróznicowanie między Północą i Południem nie zależy od położenia geograficznego krajów w stosunku do równika. Odnosi się ono do bardziej złożonej sytuacji gospodarczej i politycznej. Australia z ekonomicznego punktu widzenia należy do Północy.

Terminy Północ i Południe są uogólnieniem, ale jest mnóstwo różnic między krajami z obu tych grup. Niezaprzeczalne jest jednak, że prawdziwą barierą oddzielającą Północ od Południa jest bieda. Choć występuje ona również w krajach Północy, to sytuacja ich biedoty jest nieporównywalna z biedą na Południu.

Największym problemem nie jest niski poziom życia ludności krajów Południa, lecz brak szans na szybką zmianę tego stanu. Rozwój krajów Południa jest bardzo utrudniony przez reguły gospodarki wolnorynkowej, narzucone biednym przez bogatych. Państwa Północy w wysokim stopniu zautomatyzowały procesy produkcyjne. W ten sposób praktycznie uniezależniły się od taniej siły roboczej z Południa. Równocześnie wytwarzane przy niewielkim udziale ludzi, a więc bardzo tanie, towary Północy (także dotowana żywność) zalewają rynki Południa. Przyczyniają się w ten sposób do stagnacji tamtejszych gospodarek.

Południe, w odróżnieniu od względnie jednolitej i zgodnej Północy, jest bardzo rozbite i niejednorodne. Żywi często głęboko zakorzenioną nieufność do byłych ciemiężycieli.

Strony internetowe

<http://bazy.opi.org.pl/raporty/opisy/synaba/104000/sn104175.htm>

http://www.ceo.org.pl/globalizacja/pliki/kapuscinski_n-p.htm

<http://www.zb.eco.pl/zb/30/kamienie.htm>

http://maitri.diecezja.gda.pl/gazetka/my_09/html/podzial.htm

<http://www.pracuj.pl/doc2.cm?id=1626&idc=3454519>

http://encyklopedia.pwn.pl/38081_1.html

http://www.greendevils.pl/polityka/uzycie_sil_n-s/uzycie_sil_zbrojnych_N-S.html

<http://www.un.org.pl/rozwoj>